

Crosstalk – kurssikäsitelmä
materiaalia ja tukea kouluttajille

**Koskettavia tarinoita ja
sukupuoli**

Mies/nais-roolien kliseiden ylittäminen mediatyössä

Tämä käsikirja toteutettiin 2009 ja 2010 yhteistyössä puolalaisten, itävaltalaisien ja saksalaisten pääpartnereiden kanssa EU:n elinikäisen oppimisen ohjelman puitteissa. Työryhmä kehitti ja testasi kurssisuunnitelmaa käytettäväksi yhteisömedian hankkeissa. Lisäksi mukana oli muita yhteistyökumppaneita Saksasta, Unkarista, Suomesta, Italiasta, ja Englannista. Kattoprojekti *Crosstalk*, yhdisti partnereita yhteisradioista, mediahankkeista ja yliopistoista. Iskulauseena *Moving stories* palveli projektia ja sen tavoitetta kannustaa Euroopassa asuvia sosiaaliseen, poliittiseen ja kulttuuriseen osallistumiseen heidän omista elämäkokemuksistaan ja näköaloistaan käsin.

Project Number: 141823-LLP-1-2008-1-DE-Grundtvig_GMP
Grant Agreement: 2008-3430/001-001

Työryhmän yhteistyökumppanit

Työryhmän työssä mukana olivat seuraavat organisaatiot/ kontaktihenkilöt:

Saksasta:

Freies Radio Freudenstadt / Susan Jones
PF 462 / Jan Aniobi
72234 Freudenstadt
Germany

Itävallasta:

Radio Orange 94.0 / Mag. Nino Jaeger
Klosterneuburger Str. 1 / Mag. Sushila Mesquita
1200 Wien
Austria

Puolasta:

Institute of International Studies / Wieslaw Oleksy
University of Lodz
Lindleya 5a
90-131 Lodz
Poland

Crosstalk - projektin yhteystiedot

Tietoa *Crosstalk* - projektista ja sen työryhmästä saa Internet-sivulta:
<http://www.crosstalk-online.de>

sekä projektin koordinaattorin toimistosta:

Dr. Traudel Günnel
University of Education Freiburg
Institute of Media in Education
Kunzenweg 21
79117 Freiburg
Germany

Hanke on rahoitettu Euroopan komission tuella. Tästä julkaisusta (tiedotteesta) vastaa ainoastaan sen laatija, eikä komissio ole vastuussa siihen sisältyvien tietojen mahdollisesta käytöstä.

Sisältö

Johdanto	4
Taustaa: Ongelman keskiössä <i>gender</i>	4
Tavoitteet / Kurssin osanottajat	7
Aikataulu	8
Didaktiset näkökohdat / Metodit	8
Kurssin ääriviivat	12
Ääriviivat kaaviona	14
Käytännöllisiä vihjeitä	20
Evaluaatio	22
Kolme paikallista esimerkkiä	
1. Saksa	22
2. Itävalta	24
3. Puola	26
Appendix: katsaus liitemateriaaliin	28

Johdanto

Tässä käsikirjassa dokumentoitu yhteistyö sai alkuunsa kysymyksistä, joita sukupuolen esitys mediassa herättivät: miten ja missä määrin naiset ja miehet tulevat siellä tavallisesti representoiduiksi ja kuvatuiksi? Miten tämä vaikuttaa heidän katsantokantoihinsa ja käsityksiinsä omista sukupuolirooleistaan? Käsillä olevan kurssin tarkoitus on myös lisätä tietoisuutta niistä usein peitetyistä tavoista joilla media välittää mielikuvia ja vahvistaa oletettuja normaaliuden kliseitä. Tärkeä on myös työryhmän kurssille kehittämä lisätavoite, valtaistaminen: osanottajien taitojen ja itsevarmuuden edistäminen ja heidän kannustamisensa tarttua niihin mahdollisuuksiin, joita mediahankkeet tarjoavat.

Mediatyöhön osallistumalla ihmiset voivat tuoda julki omia ajatuksiaan ja toiveitaan, määritellä oman roolinsa yhteisössä, tuoda itse tuottamia kuviaan julkisen sfääriin, osallistua vuorovaikutukseen muiden kanssa, samalla parantaen kykyjä jotka ovat erittäin tärkeitä yhteisöön sopeutumisessa, mutta myös hyödyllisiä henkilökohtaiselle tai ammatilliselle kehitykselle. Näin tarkasteltuna gender-mallit toimivat portteina muihin, laajempiin sosiaalisiin teemoihin. Tämä Käsikirja ehdottaa eri tapoja näiden prosessien käynnistämiseksi. Toiminnan aikana tuotettua audiomateriaalia voidaan lähettää yhteisöradioissa, Crosstalk projektin Internet-sivulla tai muilla digitaalisilla foorumeilla, myös arkistoituna tai litteroituna.

Taustaa: Ongelman keskiössä *gender*

On tärkeää ymmärtää miten käsitteet *sukupuoli* ja *gender* eroavat toisistaan. Yksinkertaisesti ja lyhyesti ilmaistuna *sukupuoli on* sidoksissa naisen ja miehen biologisiin tuntomerkkeihin. *Gender*-termi puolestaan ei viittaa biologiaan: se määräytyy sosiaalisesti ja kulttuurisesti. Tästä seuraa että *gender* voidaan ymmärtää eri tavalla eri kulttuureissa ja yhteisöissä, mikä johtuu niiden moninaisista historiallisista, filosofisista, sosiaalisista ja kulttuurisista olosuhteista ja traditioista. Sitä, miten *gender* rakentuu sosiaalisesti ja kulttuurisesti (kuten myös historiallisesti, filosofisesti jne.) , voidaan selvittää tarkastelemalla miten kummankin sukupuolen, miehen ja naisen, roolien ajatellaan toimivan tietyssä yhteiskunnassa tai kulttuurissa. Biologinen sukupuoli määräytyy syntyessämme, *gender* viittaa sisäistettyyn ja henkilökohtaiseen tunteeseen siitä että on mies, nainen, sekä että, tai ei kumpaakaan. Siihen vaikuttavat moninaiset, sosiaalisessa ryhmässä tai yhteiskunnassa vallitsevat sosiaalisia, poliittiset, kulttuuriset, uskonnolliset, jne. tekijät.

Teoreettisesti gender-kysymystä lähestytään monin eri tavoin, mutta laajaa kannatusta on saanut näkemys, jossa se nähdään ”sosiaalisena konstruktiona”. Silloin gender rakentuu ihmisten ja yhteiskuntien tekojen, aatteiden, uskomusten ja sosiaalisten ja instituutioiden toiminnan kautta (tarkemmin, katso Appendix 18). Muiden parametrien ohessa näkemys ottaa huomioon seuraavat tekijät: rotu, luokka, ikä ja seksuaalinen suuntautuminen, naisten ja miesten asema sosiaalisissa rakenteissa ja poliittisissa organisaatioissa, heidän mahdollisuutensa käyttää taloudellisia resursseja, sekä vallitsevat asenteet koskien miesten ja naisten yhteiskunnallisia rooleja. Gender rakentuu sosiaalisesti myös kielen kautta. Kieltä käytetään luokittelemaan ihmisiä sukupuolen ja genderin mukaan. Esimerkiksi sanaparit kuten maskuliini/feminiini, tarjoilijatar/tarjoilija, näyttelijä/näyttelijätär tai ilmaisut kuten ”...käyttäydy kuten oikea mies” ovat yhteydessä käsityksiin siitä mitä arvostetaan tai pidetään parempana.

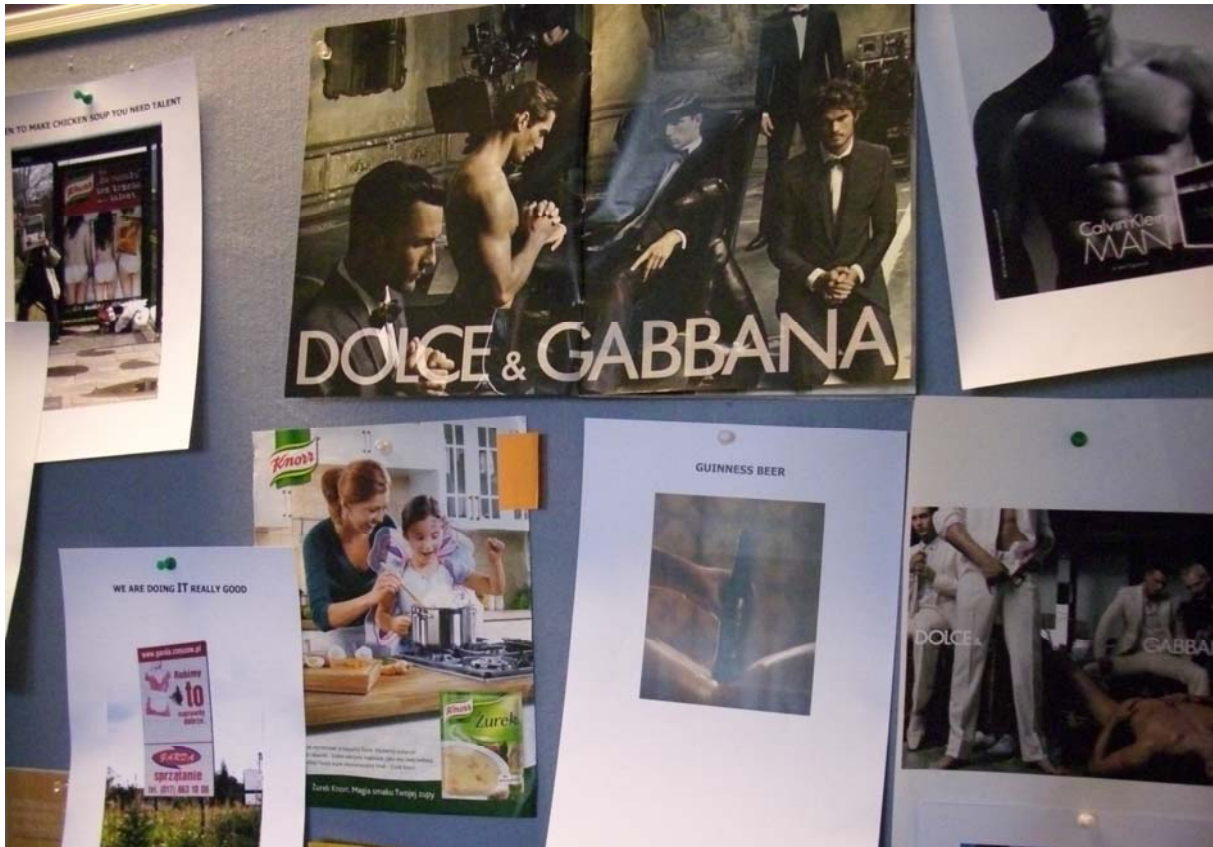
Sosiaaliset, poliittiset, ja kulttuuriset käsitykset miehistä, naisista, tytöistä ja pojista ovat kasvatuksen, uskonnollisten ja poliittisten instituutioiden, ja erityisesti median luomia ja ylläpitämiä. Nämä instituutiot tuottavat ja levittävät viestejä, jotka vaikuttavat inhimillisen toiminnan osa-alueisiin kuten talous, työvoima, kulutusmarkkinat ja yhteiskuntaan kokonaisuudessa. Mikä vielä tärkeämpää, nämä viestit vaikuttavat siihen, mihin yhteiskunnan osaan tai kokonaisuuteen eri ryhmät, ja kokonaiset

Kuvia Lodz'in näyttelystä: kriittisiä kannanottoja genderiin liittyviin kuviin mainoksissa.

yhteiskunnat, laskevat itsensä kuuluviksi. Samalla nämä viestit muovaavat yksilöiden ja ryhmien käsityksiä muista, toiseen ryhmään, yhteiskuntaan tai kulttuuriin kuuluvista.

Valta vaikuttaa merkittäväällä tavalla näiden käsitysten syntymiseen, siis jonkin ryhmän poliittinen, taloudellinen ja sosiaalinen päätös- ja vaikutusvalta toisen ryhmän yli, joka tavallisesti johtaa alisteisessa asemassa olevien poliittiseen ja taloudelliseen hyväksikäyttöön.

Ei ole helppoa vastustaa: jokapäiväisiä rooleja joita mainokset ja media tarjoavat meille, ja jotka pitkällä aikavälillä vaikuttavat käsityksiimme itsestämme. Blac Forest'in Crosstalk -kurssin osanottajat valitsivat kuvia kriittistä keskustelua herättämään .

Jos näin tapahtuu, dominoiva ryhmä alkaa sanella miten toisen ryhmän, ja myös sen ulkopuolella olevien, tulisi käsittää maailma. Voidaan esimerkiksi mediamainosten avulla luoda tarve saada jokin tietty tuote. Kaupalliset viestit viittaavat monesti elämäntapoihin, ja luovat normeja sen mukaan mikä vallassa olevan ryhmän mielestä on hyvää, oikein, trendikästä ja 'coolia',

Gender ja käsitykset siitä kuuluvat ilmiöihin, jotka muovautuvat median sekä kasvatuksellisten, poliittisten ja uskonnollisten instituutioiden välittämien viestien kautta. Niillä on ratkaiseva merkitys käsityksiimme muun muassa naisten, miesten,

poikien ja tyttöjen asemasta ja roolista ryhmässä ja koko yhteiskunnassa. Näin saamme stereotypioita siitä, mikä on “oikein” ja mikä “väärin”, mikä “hyvää” ja mikä “pahaa”. Media vahvistaa näitä stereotypioita.

Tätä ilmiötä kuvaa tapa jolla miehet ja naiset ovat mediassa läsnä ja tuotu esille. Indikaattoreita ovat: kuka vastaa ohjelmista; kuka johtaa mediayritystä; kenet esitellään jonkin aiheen asiantuntijaksi; mitkä ovat eri sukupuolille annetut roolit mainoksissa ja ohjelmissa? Mm. näistä kysymyksistä keskustellaan *Crosstalk*-työpajoissa.

Tavoitteet / Kurssin osanottajat

Kuten usein on laita genderistä puhuttaessa, tämäkin kurssi fokusoi naisnäkökulmaan. Vaikka genderiin liittyvät normit ja stereotypiat vaikuttavat sekä miehiin että naisiin, ja vaikka kurssikin soveltuu myös sekaryhmien käyttöön, päätimme alkuun työskennellä pelkästään naisten ja tyttöjen kanssa voidaksemme paremmin identifioida heteroseksuaalisiin kliseisiin pohjaavat ajatusmallit. Yhteisömediassa voidaan kehittää kriittistä tietoisuutta näistä kliseistä, ja henkilökohtaiset kokemukset voidaan valjastaa käyttöön rakentavalla tavalla. Kurssi pyrkii kasvattamaan tietoisuutta medialle tyypillisestä gender-kuvasta ja kannustamaan osanottajia, mediatyöhön osallistuvina ja mediakuluttajina, asettamaan itselleen omat norminsa.

Kurssisuunnitelmassa käsitellään ensin päivittäismedian tarjoamia elämäntapamalleja. Normitettujen gender-kuvien problematisointi ei ole ideologinen lähtökohta vaan ennemminkin pragmaattinen: jokainen osanottaja on joutunut tällaisen vaikuttamisen kohteeksi, ja voi verrata omaa elämäkokemustaan siihen.

Työskentely ryhmässä, joka on heterogeeninen voi olla tässä eduksi, koska ikäerot, gender-suuntautuminen, sosiaalinen ja koulutuksellinen tausta stimuloi keskustelua. Kurssiin voivat osallistua sekä teinit että seniorit, aikaisempi kokemus radio/audio-produktiosta on arvokasta, mutta ei välttämätöntä. Jos työpajan ryhmä on suhteellisen homogeeninen (esimerkiksi koska toimitaan jonkin paikallisen yhteistyökumppanin kanssa), voidaan saada aikaan kontrastia toiminnan aikana, esimerkiksi kutsumalla haastatteluvieraita.

Käsikirjan kurssin kuvaukset sisältävät elementtejä jotka sopivat monen ryhmän käyttöön. Kurssisuunnitelman kokonaisuudesta voivat kouluttajat valikoida kullekin

parhaiten sopivat. Käsikirjassa on myös kansainvälisen työryhmän kolme esimerkkikurssia.

Kurssisuunnitelmassa painopiste on toimituksellisissa taidoissa, eikä niinkään laitteistossa tai produktiovaiheissa, jotka ovat riippuvaisia kurssipaikasta. Selvää on kuitenkin että kurssiin tulee varata aikaa riittävästi paikallisesti tarvittavan teknisen perustiedon oppimiseen.

Aikataulu

Kurssisuunnitelma on tehty joustavaksi. Se voidaan toteuttaa kahden (koko-) päivän työpajana, jonka jälkeen pidetään ainakin yksi seurantakokous, tai sarjana 6-8 viikoittaista sessioita, josta kukin kestää noin kaksi ja puoli tuntia (tähän sisältyy tauko). Myöhemmässä osiossa 'Käytännön vihjeet', annamme ehdotuksia käytännön asioista kuten työtilasta, organisoinnista, ja paikalla tarvittavasta laitteistosta.

Tärkeää on, että *etukäteen* järjestetään mahdollisuus audioproduktioiden, ja muiden tuotosten, julkaisuun, radion ja Internetin kautta, tai suorana presentaationa sopivassa yhteydessä. Näin varmistetaan että kurssi saavuttaa yleisön, eikä jää vain pienen ryhmän sisäiseksi vuorovaikutukseksi. Osanottajien on syytä tiedostaa projektissa toimiessaan, että pääpyrkimyksenä on saada gender (ja muut) -kysymykset nostetuksi henkilökohtaiselta tasolta julkisen keskustelun piiriin.

Didaktiset näkökohdat / Metodit

Crosstalk-projektin kokonaistavoitteen mukaisesti työpaja pyrkii parantamaan osanottajien tietoisuutta omien elämäntarinoiden ja -kokemusten arvosta – ja löytämään hyötyä niistä. Tärkeän lähtökohdan kurssille muodostaa siksi osanottajien omat kokemukset mainstream-mediasta. Gender-roolien esiintymiseen liittyen: mitä he panevat merkille, ja mitä vastaan ehkä protestoivat televisio-ohjelmissa, radiossa, musiikissa (sanoituksissa, esityksissä jne.), mainoksissa, elokuvissa? Mitä puutteita siellä havaitsevat? Kukin osanottaja toimii tässä asiantuntijana; kaikkihan elävät median keskellä. Pääsy tarkastelemaan omaa jokapäiväistä kokemustaan on ensimmäinen askel kohti tiedostamista ja valtaistamista.

Lähdeaineiston ja tyyllilajien käytön oppiminen: tosiseikkojen, mielipiteiden ja fiktion erot

Tärkeä silta rakennettavaksi kurssin aikana on omien henkilökohtaisten havaintojen yhdistäminen teemaan liittyvään täydentävään informaatioon – helposti saatavista lähteistä (kuten sanomalehdet, Internet, kirjastot, museot, historiikit, aikakauslehdet, musiikkijulkaisut, jne.). Näitä yhdistämällä saadaan dialektinen lähestymistapa: tämän minä uskoin näkeväni/kuulevani > tämän muut ovat siitä raportoineet tai dokumentoineet > voinko muodostaa päätelmän tai kannanoton? Pedagogisesti puhuen tämä on mediakoulutusta julkiseen keskusteluun aktiivisesti ja passiivisesti osallistuville, terävöittäen tosiseikkojen ja mielipiteiden välisiä eroja, mikä monestakin syystä on tärkeää.

Nostamme esiin kaksi syytä. Erityisesti gender-kysymyksiä käsiteltäessä henkilökohtaiset mielipiteet ja ennakkoluulot nousevat helposti esiin, kuin ne olisivat vahvistettuja tosiseikkoja – ja usein hyvin onnettomin seurauksin. Toiseksi, kun mitä tahansa materiaali julkaistaan yhteisömediassa on hyvä tuntea tietyt pelisäännöt. Ne ovat jossakin määrin erilaisia eri kansallisissa ja mediaalisissa yhteyksissä, mutta sisältävät yhteisen juridisen edellytyksen, jonka mukaan faktatieto pidetään erillään henkilökohtaisesta (tai kollektiivisesta) tulkinnasta. Mielipiteiden takaa tulisi aina löytyä taho, jonka odotetaan esiintyvän omalla nimellään. Tämä yleisohje antaa myös tietyn suojan (tai muodostaa ainakin esteen) herjauksia ja kunnianloukkauksia vastaan.

Ohjaajille on aina haasteellista kannustaa aloittelijoita ilmaisemaan mielipiteensä, ja samalla tehdä selväksi, ettei tiettyjä rajoja saa ylittää. Tämän saavuttamiseksi, voidaan esimerkiksi heräättää innostusta luotettavien tiedonlähteiden löytämisen taitoon, tai hyvin valmisteltujen haastattelujen tekemiseen. Hyvä keino voi myös olla vasta-alkajien tutustuttaminen radiossa käytettyihin eri tyylikeinoiniin kuuntelemalla esimerkkejä ja ottaen vertailukohteeksi esim. hupailun ja päätoimituksellisen puheenvuoron, tai keveän katukyselyn ja vakavamielisen haastattelun. Huomio kiinnittyy silloin valittavissa oleviin optioihin : on mahdollista lähestyä aihetta eri tavoin. Lisäksi se näyttää, että tosiasioden tarkistamisen ja objektiivisen esittämisen ohella on myös tilaa luovuudelle ja ilolle.

Esiintymisvarmuuden rakentaminen julkista puhumista varten

Toinen didaktinen alue, joka kuvaamissamme kurssitilanteissa on tärkeä, liittyy puhetapaan. Olettaen että suurin osa osallistujista ovat naisia, syntyy tarve poistaa epäröintiä. Usein naiset ovat tottumattomia puhumaan julkisesti, johtuen ikäpolvesta jossa ovat kasvaneet, tai sosiaalisesta ja koulutuksellisista taustasta. Useimmissa työpajaympäristöissä esiintymisvarmuutta voidaan parantaa lyhyin koeluontoisin tai jopa leikkimielisin harjoituksin (tavallisesti ennalta valmisteltujen tekstien avulla, katso esimerkkejä Appendix 11 A ja B), joissa osanottajia pyydetään ottamaan selkoa oman puheäänensä kantomatkasta. Samoin pelot mikrofonin puhumisesta voidaan ennakoida ja voittaa. Jotkut ohjaajat aloittavat harjoitukset “valemikrofonilla”, joka ei ole liitetty äänityslaitteeseen.

Kokemattomuus julkisuudessa puhumiseen voi myös ilmetä vaikeutena jättää henkilökohtaiset asiat sivuun (esim. radiossa) yleisölle puhuttaessa. Jos keskustelun ydin on henkilökohtaisissa asioissa, on oltava hyvin diplomaattinen ja tarkkailtava, ettei tiettyjä rajoja ylitetä. Tässä siis vielä yksi syy miksi ennen kurssin alkua on syytä tehdä selväksi minkälaisissa yhteyksissä tuotettua audiomateriaalia voi julkisesti käyttää.

Henkilökohtaisen ja julkisen keskustelun eron tajuaminen on oppimistavoite, jota ei tavallisesti saavuteta pelkän kognitiivisen prosessin avulla. Ohjaajan lyhyt selitys että “koko maailma voi kuulla tämän” ei korvaa käytännön harjoituksia, ja muilta osanottajilta tulevaa palautetta, ja siksi kaikki kurssilla tehdyt haastattelut on syytä kuunnella, ja niistä keskustella koko ryhmän kanssa. Kuuntelun aikana pitäisi olla käytössä hyvät kaiuttimet, jotka antavat vaikutelman “julkisesta” olemisesta. Samalla se vahvistaa todenperäisyyden tunnetta, ja sen myötä puhujien esiintymisvarmuutta

Otetaan esineitä käteen: harjoitushaastattelutilanne Puolassa, huhtikuu 2010

Tiedostamattomia seikkoja jotka vaikuttavat suulliseen ilmaisuun voidaan tehdä selväksi – esimerkiksi miten keskustelijoiden asettelu vaikuttaa lopputuloksen sävyyn. Kannustus kiinnittämään tarkka huomio tilanteen asetelmaan on tapa tuoda esiin, että haastattelussa itse asiassa on kyse roolipelikolmiosta, jossa juontaja on vastuussa vieraasta/vieraista, ja siitä että aihe saavuttaa yleisön.

Keskustelun tyyli vaikuttaa sisältöön

Keskustelu – usein haastattelun muodossa – on radiotyön ja monen muun mediatyön keskiössä, ja siksi siihen kiinnitetään erityinen huomio kursseilla. Tiedostamattomilla gender-stereotyyppiöillä voi sanallisessa kanssakäymisessä olla ratkaiseva merkitys, joten ne on hyvä tuntea. Ohjaajat voivat saada osanottajat tästä tietoisiksi heitä loukkaamatta vaikka niin, että esittävät heille mainstream-lähetyksistä poimittua kuuntelu- tai katselumateriaalia, jossa kysymykset on esitetty yliolkaisesti tai vihjailevasti, niin että en heijastavat vallitsevia rooleja ja valta-asetelmia dominanssin ja epäröinnin kautta – joskus hyvinkin karrikoidulla tavalla.

Omia haastattelujaan suunnitellessaan osanottajat tarvitsevat apua ohjaajilta ja muilta ryhmän jäseniltä saadakseen harjoitusta keskustelun punomisessa ja visioidakseen hedelmällisiä kysymyksiä ja sitä mihin keskustelu mahdollisesti saattaa johtaa rajoitetun äänityksen aikana. Sarjakuvanomaisten piirrosten (monisteet 9-A ja 9-B) tarkoitus on edistää ajatuksenkulkua. Hyvä kysymysten esittämisen taito on tärkeä

kurssiaine , jota tukee käytännön informaatio siitä miten työvaiheet tulisi suunnitella ennen haastattelua, sekä mitä optioita äänityksen jälkeen editoinnille on. Riippuen siitä millaista haastattelua ollaan suunnittelemassa, voi olla hyvä myös miettiä omaelämäkerrallista kerrontaa.

“Positiivisten” kuvien tarjoaminen

Jos toimitaan ryhmässä, jolle gender aiheena on ennestään tuttu, voidaan siirtyä normien ja stereotyyppien kritiikistä edemmäs: esimerkkeihin jotka käsittelevät niitä luovasti. Kuvia, tekstejä ja perusinformaatiota voi löytää monelta Internet sivulta¹. Esimerkkien avulla voidaan vaihtaa fokusta siitä mikä on “huonoa”, siihen mitä voidaan tehdä, tai on jo tehty toisin, jotta havaittaisiin monimuotoinen esitystapojen rikkaus, jolla *gender*-kokemustaan todella voi kuvata. Tämä helpottaa keskustelua uusista (itse-)representaatiostrategioista, ja auttaa niiden kehittelyä, sekä kasvattaa samalla tietoisuutta valtamedian ulkopuolella olevista vaihtoehtoisista verkostoista, tiedosta, kuvista, musiikista jne..

Kurssin ääriviivat

Seuraavassa luodaan yleissilmäys, joka näyttää kuinka kurssia voidaan soveltaa moneen kohderyhmään ja tilanteeseen. Gender mediassa on kattava ja aina ajankohtainen aihe, ja siksi se, kunkin kurssin kohdalla, on linkitetty paikallisesti valittuun teemaan (eri kussakin työpajassa). Tämä kaavio antaa yleispuitteet jossa käytännön toiminnassa on varattu tilaa selityksille ja keskustelulle kunkin teeman ympärillä. Kurssisuunnitelman kaavion jälkeen kertaamme projektipartnereiden kokemuksia pilottikursseista, jotka käsitelivät kolme eri teemaa (niissä fokuoitiin naisten elämäntarinoihin, musiikkimaailmassa toimiviin naisiin, ja naiskuvaan/naisten läsnäoloon mainstream-mediassa).

Yleiskatsauksen harjoitukset ovat linkitettyjä vastaavaan materiaaliin Appendix'issa; jälkimmäinen on lueteltu sarakkeessa “metodit / ehdotukset” ja numeroitu, valinnan ja paikantamisen helpottamiseksi. Materiaali antaa tukea ja selityksiä ohjaajille, ja sisältää kurssin osanottajille tarkoitettuja työpohjia. Käsikirjan lopussa on luettelo

---

¹ Katso esim.: <http://ladyfest.leipzigzigerinnen.de/dokuwiki/doku.php?id=start>
<http://www.femalepressure.net/fempress.html> ja <http://www.babesinboyland.info/pages/index.htm>
Crosstalk / 141823-LLP-1-2008-1-DE-Grundtvig_GMP / 2008-3430/001-001

Appendixin sisällöstä. Liitetiedostoja voidaan ottaa käyttöön kurssin aikana joustavasti, silloin kuin halutaan.

Kurssin kesto kokonaisuudessaan on 14 tuntia, johon tulee lisätä taukoajat. Aikataulut voidaan rakentaa monella eri tavalla; tämän mahdollistamiseksi kurssi on jaettu noin kahden tunnin jaksoihin. Paikallisesta teemasta ja organisatorisesta kehyksestä riippuen, ohjaajat voivat itsekin muokata ja hienosäätää suunnitelmaa. He voivat, jos haluavat, esimerkiksi pitää seitsemän kokoontumista yhden viikon aikana. Tai he voivat tahtoessaan järjestää 2-päivän kurssin, jonka päättää erillinen seurantakokous.

Suosittellemme työpajakokousten pitämistä noin viikon välein, koska tämä antaa ohjaajille mahdollisuuden joustavasti mukautua ryhmän tarpeisiin ja toivomuksiin. Ryhmän jäsenet saavat siten myös enemmän aikaa äänityslaitteiden käyttöön ja audiomateriaalin editointiin, ja voivat kurssin välipäivien aikana paneutua heitä kiinnostavien aiheisiin. Seurantakokouksen etuna on, että siellä voidaan syventää pääteemaa, ja tuoda esiin uusia näkemyksiä teeman ympäriltä, sekä lisäksi se tarjoaa osanottajille mahdollisuuden esittää/tai lähettää väliaikana valmiiksi saattamaansa materiaalia.

Huom. Jos kurssi organisatorisista syistä pidetään kahtena peräkkäisenä päivänä ei ole paljon aikaa tehdä järjestelyjä, tai tutkimustyötä ja audioprojekteja.

Kokonaissuunnitelma sisältää sessioiden äänitystä, mikä vaatii erityisen huolellista suunnittelua jos kurssi järjestetään kahtena peräkkäisenä päivänä. Tässä tapauksessa kehotamme ohjaajia etukäteen pitämään varalla useita henkilöitä, joita toisena päivänä tarvittaessa voidaan haastatella. Myös haastatteluiden aiheet tulisi pääpiirteittäin määritellä etukäteen. Jos toimitaan 'viikonloppu' -mallin mukaan, on erityisen tärkeää ajoittaa seurantasessio myöhempään ajankohtaan.

“Naiset ja media”, pilottikurssin avaus Lodz’issa, Puolassa. Muiden innovaatioiden lisäksi ohjaajat olivat valmistelleet opetusosion jonka teemana oli sisältöanalyysi Puolan mainstream-lehdistöstä: kuka julkaisee ja editoi niitä, minkälaisia nais- ja mieskuvia ne edustavat, ja millä lailla?

Kurssin ääriiviivat – Koskettavat tarinat ja gender – jaksot 1 - 2

kesto	tavoitteet	sisältö	metodit / ehdotukset / *tuki, laitteet / **kirjallinen aineisto (appendix)	Aika yht.
½ h	Tervehdys / osanottajat ja ohjaajat tutustuvat toisiinsa Kuuntelutaidon harjaannuttaminen / estojen vähentäminen/ aikatekijän huomioiminen	Lyhyt haastattelu ryhmässä, joko A äänitys ja kuuntelu tai B alkuleikki ilman kuuntelua	**1-A * esittelyn äänittäminen <i>äänityslaitteet, riittävästi tilaa eri huoneissa, kuuntelulaitteet</i> **1-B Aloittelijoille suositellaan 'Piilossa' <i>haastatteluja</i> * teemakortteja, tila jossa (liikuteltava) huoneen jakaja, äänityslaite, kello tai keittiöajastin	½ h
½ h	Lyhyt esittely teemasta ja kurssisuunnitelmasta / asetetut odotukset / arviointikriteerit	Kurssin teema ja tavoitteet, aikataulu / projektin asiakokonaisuus, kysymyksiä, keskustelua / maininta lähetysoptioista / kyselykaavakkeen täyttöä / Pyydetään osanottajia pitämään työpäiväkirjaa / Sovitaan ryhmän käytännöistä	*Fläppitaulu, jossa (valmisteltu) aikataulu **2-A selvitetään kyselykaavaketta osanottajille Kun osanottajat täyttävät lomaketta, ohjaajat asettavat esille aineistoa / lehtileikkeitä, jotka liittyvät gender - käsitteeseen **2-B Ryhmän säännöistä sopiminen	1 h
½ h	Lähestytään pääteemaa gender / arkielämän osana musiikin kautta	Luetaan ja keskustellaan laulujen sanoituksista / ehkä esimerkkejä löytyy osanottajien kännyköistä?	* audio-esimerkki(kit) **3-A sanoitus "Just a Girl" ("Vain tyttö") **3-B sanoitus "I'm a slave for you" ("Olen orjasi") **3-C sanoitus "Seid gegrüsst" ("Olka tervehdityt")	1 ½ h
tauko		Mainoskuvia voidaan jo katsella: kukin valitsee yhden tai pari		
½ h	Osanottajat harjoittelevat puhumista ryhmälle / kokemukset / mietteet gender- problematiikasta tulevat ilmi / mahdollisuus kriittisiin huomioihin	Luodaan näyttely 'gender mainoksissa': Osanottajat ja ohjaajat valitsevat siihen kuvat, kertovat valinnan syyn, kohtaavat muiden kommentit	*sanoma- ja aikakausilehdistä leikattua aineistoa **4 Kuvien tekeminen enemmän "läpinäkyviksi"	2 h

Kurssin ääriiviivat – Koskettavat tarinat ja gender – jaksot 3 - 4

kesto	tavoitteet	sisältö	metodit / ehdotukset / *tuki, laitteet / **kirjallinen aineisto (appendix)	Aika yht.
¾ h	Teeman syventäminen	Ohjaaja erittelee teemaa esimerkein ja kriittisin huomioin, yhdistää gender-kysymyksen radioon	*materiaali, joka on riippuvainen paikallisesti valitusta teemasta, voi käsittää: - kokoelman sananparsia naisista - radio/TV esimerkin jossa lähestymistapa on seksistinen Appendix käsittää: **5 Haastattelujen kuuntelua **18 Johdattelua käsitteisiin sukupuoli ja gender **25 Saksalaisen Radio Orange 94.0 :n julisteen	2 ¾ h
tauko		Uudet tulijat toivotetaan tervetulleiksi studioon		
½ h	Teeman ymmärtäminen linkitetään toimintaan / valmistellaan päätöstä käytännön hankkeista joita kurssilla yhdessä tullaan työstämään	Osanottajien ehdotuksista keskustellaan johdetusti: mitä tehdään kurssin aika (mahdollisesti myös sen jälkeen) / päätetään produktiosta/ ryhmä jaetaan siihen sopivasti	Erityisesti suurissa ryhmissä, kannustakaa osanottajia yhteisprojekteihin: he saavat tukea toisiltaan ja äänitys- ja kuunteluajat lyhenevät **13 Radiolähetyksen eri osatekijät	3 ¼ h
¾ h	Aikaansaannosten osittaminen käytännön harjoituksiksi teeman mukaisesti / tiimityötä rohkaistaan / valmistelun ja dokumentaation merkitystä tähdennetään	Suoritetaan jako pienryhmiin, joille annetaan teemaan liittyviä erityistehtäviä ja suunniteltuja tuotoksia: esim. Esimerkkien analysointia / jonkin aiheen tutkinta / harjoitushaastattelujen tekeminen kannettavien äänityslaitteiden avulla	* teeman mukaista materiaalia – pääsy Internetiin tai paikallisiin lähteisiin / äänityslaitteita kukin ryhmä valitsee joukostaan henkilön joka raportoi sisäisesti **6 Melu ja gender **7 Haastattelu: gender - roolit	4 h

Kurssin ääriiviivat – koskettavat tarinat ja gender – jaksot 5 - 6

kesto	tavoitteet	sisältö	metodit / ehdotukset / *tuki, laitteet / **kirjallinen aineisto (appendix)	Aika yht.
½ h	Tutustutaan toimituksellisen vastuun käsitteeseen (selonteot kollegoille) / osallistujat oppivat editointivaihtoehtoja	Koko ryhmälle kerrotaan mitä on suunniteltu ja mitä alustavasti saatu aikaan / muilta ryhmiltä palautetta ja kysymyksiä	Merkintöjä *fläppitaululle / jos mahdollista, esitetään *valmistellut esimerkit muokkaamattomasta + muokatusta aineistosta / **15 Editointi: Miksi ja kuinka?	4 ½ h
¾ h	Keskustelutaidon merkityksen tiedostaminen / tiedostuksen kasvattaminen erilaisiin tyyllisiin gender-ilmaisuun vaihtoehtoihin liittyen	Taito kysyä hyvin / haastattelu viestinnän ytimessä / maskuliinisesti dominoivien keskustelutyylilien kritiikkiä / kun mahdollista, käsittelee keskusteluohjelmaa jossa useita vieraita / paino lähteiden käytössä lisätietojen saamiseksi	*kuunnellaan esimerkkejä (haastatteluja) **9-A Kysymisen taito **9-B Tarkistuslista haastatteluille Varmistetaan partnerisopimukset ja aiheet seuraavan session haastatteluille **9-C radiokeskustelu / paneelikeskustelu **9-D tuotetaan katuhaastattelu	5 ¼ h
¼ h	Ohjaajat saavat palautetta ja osanottajat mahdollisuuden esittää toivomuksia	Lyhyt palaute osanottajilta tähänastisesta toiminnasta / ohjaajat määrittelevät omat gender-herkkyytensä	Käyttäkää kortteja ja ripustakaa niitä ilmoitustaululle. Sitten keskustelua **24 ohjaajien itsearviot	5 ½ h
vapaa- valinna inen ½ h	Harjoitustehtäviä siltä varalta että jokin ryhmä, tai toiminta valmistuu etuajassa / itseluottamuksen ja ryhmähengen vahvistaminen / mikrofoniin puhuminen nautinnolliseksi	Puheharjoittelua, ajanottoa ja roolileikkejä, jotka sallivat vokaalista hauskanpitoa – matkitaan kadulla seisovaa ihmisjoukkoa.	**11-A Miksi sanoa mitään? **11-B Parkkeerattu auto 3-5 henkilölle *lisää tilaa / markkeerauskyntiä repliikkejä varten / voidaan äänittää: puhujat ryhmittäytyvät (seisomaan) *mikki kiinnitetty tripodiin **17 mikrofoneista	6 h

Kurssin ääriiviivat – Koskettavat tarinat ja gender – jaksot 7 - 8

kesto	tavoitteet	sisältö	metodit / ehdotukset / <i>*tuki, laitteet / **kirjallinen aineisto (appendix)</i>	Aika yht.
¼ h	Osanottajien edelleenaktivointi, painopisteenä produktio	Katsaus suunniteltuun produktioon ja vaadittaviin valmisteluihin / kerrataan gender-teemaa yleisesti/ taas muistutus lisälähteiden tarpeesta, ja siitä miten faktat ja mielipiteet ovat eri asioita / Ryhmän säännöt tarkistetaan	Muistutus <i>kortteja</i> eri asioista + työtehtävistä / kysytään osanottajien uusista havainnoista ja ideoista yleisesti gender – kysymyksiin tai paikalliseen teemaan liittyen / muodostetaan osanottajapareja produktiossa toisiaan tukemaan <i>**12 Otetaan kantaa sääntöihin</i>	6 ¼ h
½ h	Tähän mennessä saatujen Ideoiden ja aloitteiden konkretisoiminen / arviointia mikä on vielä suunnittelematta ja teknisesti tarpeellista ennen äänittämiseen ryhtymistä	Teeman mukainen jako pienryhmiin: osanottajat antavat tilannekatsauksen tehtävistään / valmistavat muistilistoja ja -kortteja joita tarvitaan produktiossa. Suunniteltuja haastatteluja tai 'puhetta' varten keksitään kysymyksiä roolileikkina ja niitä muotoillaan, poistetaan kliseet / tahattomat olettamukset	Jos kurssin osanottajia on kutsuttu haastattelu- tai puhetilaisuuden vieraisiksi, heidän ei pidä olla mukana näiden osioiden valmistelussa (hyvä pitää mielessä, kun tehdään jako pienryhmiin). <i>*Varataan PC käsikirjoitusta varten, jos tarpeen.</i>	6 ¾ h
¼ h	Osanottajien rauhoittelu, varmistuminen siitä että UKK on käsitelty niin että tyypilliset virheet voidaan välttää	Valmistautuminen äänittämiseen / ryhmät tarkistavat työvaiheet	Ensimmäisellä kierroksella voidaan selvittää enintään 2 tai 3 asian käsittelystä; asettakaa aikarajat äänityksille, ohjelmasta riippuen (esim. haastattelu 4-5 min, puhekierrros 12 min, jne.)	7 h
tauko		Toivotetaan haastatteluvieraat tervetulleiksi / tarkistetaan keskustelun puitteet	Ohjaaja huolehtii logistiikasta, äänitysjärjestyksestä	
¾ h	Äänitetään lähetystä / julkaisua silmällä pitäen	Pienryhmissä, äänitä ensin osioita (joko studiossa tai kannettavalla laitteistolla / Muut osanottajat työstävät omia suunnitelmiaan tai kehittelevät käsikirjoitusta	<i>*Äänityslaitteisto, tila jossa voi rauhassa keskustella / Äänityksen aikarajat / Toimettomat osanottajat voivat suorittaa **11.</i>	7 ¾ h
	Ymmärretään, että	Varmistetaan ensimmäiset	<i>*PC, yhdistetyt kaapelit,</i>	8 h

¼ h	tiedostojen nimeäminen ja niiden käsittely on osa tehokkuutta, koska niin voidaan välttää datan häviämistä ja PC:n, tai yhteiskäytössä olevan laitteiston ylikuormitusta / ensitutustuminen äänitiedostoihin	otokset tiedostoihin, muotoon, joka sopii ryhmässä kuunneltavaksi – koko ryhmä mukana, ei pelkästään äänittäjät	<i>tyhjät levykkeet /</i> näytetään kuinka tiedostot tallennetaan, nimetään, ja mapitetaan / <i>**15 Editointi: Miksi ja kuinka</i> <i>**16 Editointisuunnitelma</i> (Editointitekniikoita ei ole suunniteltu tällä kurssilla opetettaviksi)	

Kurssin ääriiviivat – Koskettavat tarinat ja gender – jaksot 9 - 10

kesto	tavoitteet	sisältö	metodit / ehdotukset / *tuki, laitteet / **kirjallinen aineisto (appendix)	Aika yht.
1 h	Kuuntelutaitojen parantaminen / Opetetaan käyttämään "hetki" keskustelun helpottamiseksi, ja myöhempää editointia	Koko ryhmä kuuntelee ensimmäisellä kierroksella tehtyjä äänityksiä / osanottajat tekevät muistiinpanoja (haastattelussa tehdyistä kysymyksistä, vieraan avainlausunnoista) / ryhmä antaa palautetta / lyhyt keskustelu eri optioista joita on tarjoilla editointiin / ohjaaja vertaa näkemyksiä ryhmän aikaisempiin ajatuksiin gender-kysymyksistä ja teemasta	*PC jossa erillinen (hyvä) kaiutin tai äänenvahvistaja, joka on kaapelilla yhdistetty äänityslaitteeseen. tässä vaiheessa ei kuunteluun saa käyttää huonolaatuisia äänentoistolaitteita! Kannustakaa osanottajia antamaan positiivista palautetta ('mistä piditte eniten?') virheiden sijaan. Hyvä tapa toimia: äänittäjän ei tulisi avata keskustelua, parempi on, että toiset ensin vastaavat. Gender-kysymysten tarkkailussa ohjaaja käyttää <i>kortteja</i> mutta myös omia taitojaan	9 h
¼ h	Ryhmän kokemukset hyödyttävät kaikkia / valmistelun merkityksestä muistutetaan	Katsaus toisen kierroksen produktion / linkki ensimmäisen kierroksen kokemuksiin ja huomioihin / loppuvalmistelut toista kierrosta varten – ryhmät kertaavat työvaiheita	Ajan puutteen vuoksi voidaan äänittää korkeintaan 2-3 keskustelua toisen kierroksen aikana, ja niiden pituuksia on hyvä tarkasti rajoittaa. Jos henkilö, tai ryhmä editoi osiota, heille <i>varataan PC ja työtila</i> , ja he saavat tulla mukaan toiselle kuuntelukierrokselle. Äänitteitä tuskin voidaan kuunnella ennen kuin seuraavan kurssitapaamisen yhteydessä.	9 ¼ h
tauko		Haastatteluihin tai keskusteluihin tulevat vieraat toivotetaan tervetulleiksi / tarkistetaan puitteet	Ohjaajat huolehtivat logistiikasta, äänitysjärjestyksestä	
¾ h	Äänitetään lähetystä / julkaisua silmällä pitäen	Pienryhmissä. Toinen suunnitellun produktion (lyhyempi) äänityskierros / tallennetaan välittömästi ja valmistaudutaan kuunteluun. (osanottajat, jotka eivät äänitä, avustavat)	*Äänityslaitteisto, <i>rauhallinen tila keskustelulle</i> / äänityksen pituuden rajaaminen / toimetomat kurssilaiset voivat suorittaa **17 tai **17.	10 h

Kurssin ääriviivat – Koskettavat tarinat ja gender – jaksot 11 - 12

kesto	tavoitteet	sisältö	metodit / ehdotukset / <i>*tuki, laitteet /</i> <i>**kirjallinen aineisto</i> <i>(appendix)</i>	Aika yht.
¾ h	Kuuntelutaidot, keskustelua	Toisen kierroksen äänitysten kuuntelua / yhdistetään teemaan kuten ensimmäisellä kierroksella	<i>*kuuntelulaitteistoa</i> keskusteluaikaa rajoitetusti / taas muistiinpanot korteille	10 ¾ h
¾ h	Katsaus opittuun / laajennetaan yleisteemaa gender-kysymykset / kannustetaan osanottajia etenemään teemassa ja projektissa	Yhteenveto niistä huomioista ja oivalluksista, joita on tähän mennessä kurssilla saatu / mediaproduktion ja kritiikin tarjoamat toimintavaihtoehdot / kutsu keksiä ja valmistella session ulkopuolisia projekti-ideoita – ensimmäistä seurantakokousta varten / sovitaan viimeisen kurssikokoontumisen ajankohdasta / annetaan tietoa mahdollisuuksista saada lisäoppia ja -harjoitusta	Ohjaaja kiinnittää, muistin virkistämiseksi ja keskustelun käynnistämiseksi, gender-teemaan liittyviä kortteja, jotka on kirjoitettu kuuntelukierrosten aikana	11 ½ h
½ h	Palautetta ohjaajille ja arvioijille/ näkemisiin seurantatapaamisessa	Palaute	Käytetään <i>*korteja</i> ensin kuten keskivaiheen arvioinnissa, sitten ryhmäkeskustelua / täytetään viimeinen kyselykaavake <i>**22</i>	12 h
1 h	Ohjaajien kesken palautteen antoa, keskustelua tehtävien jaosta, ja jatkosuunnitelmista	Keskustelua siitä mikä toimi, ja mikä ei, sekä rooleista ryhmissä / Kirjallisen dokumentoinnin aikaongelmia, koordinaatiota, tai sisältöä käsiteltiin / Merkitään mitä produktioita on syytä käsitellä seuraavan kokoontumisen (kokoontumisien) aikana ja osanottajien tarvitsema tuki produktioihinsa.	Kaikki ohjaajat täydentävät <i>**23 ohjaajan kyselykaavakkeen</i> Ja käyvät läpi myös <i>**24 ohjaajien itsearvioinnin</i>	

Kurssin ääriiviivat – Koskettavat tarinat ja gender – seurantasessio

kesto	tavoitteet	sisältö	metodit / ehdotukset / <i>*tuki, laitteet /</i> <i>**kirjallinen aineisto</i> <i>(appendix)</i>	Aika yht.
½ h	Luodaan uudelleen kontakti ryhmässä/ palautetaan mieleen gender- keskustelut ja edetään aiheessa	Tervehdys/ kerrataan uudestaan yleisteemaa gender-kysymyksistä lyhyen puhekierroksen aikana; mitä huomioita/ajatuksia väliaikana on kehittynyt	Joku osanottajista voi toimia puheenjohtajana / ohjaaja voi tehdä merkintöjä <i>kortelle</i> seinälle kiinnitettäväksi	12 ½ h
1 ½ h	Kannustaa osanottajia jatkamaan kurssin suuntaisesti / tarjoaa palautetta projekteista / kannustaa kiinnittämään jatkuvasti huomiota kurssin pää- ja paikallisteemaan	Valmiiden/valmisteilla olevien produktioiden tai projektien esittely/ keskustelua niistä ryhmässä / suunnitellaan yhteydenpitoa osanottajiin tai lisäkokoontumisia / Tai suunnitellaan radio-ohjelmaa	<i>*Kuuntelulaitteisto / tarpeen vaatiessa annetaan tukea tuottamiseen. Jos kokonaista ohjelmaa suunnitellaan:</i> <i>**13 Radio-ohjelman mahdolliset osatekijät</i> <i>**14 Luodaan tilanne joka muistuttaa "livenä" tehtyä radio-ohjelmaa</i>	14 h

Käytännön vihjeitä

Crosstalk partnerimme testasivat kurssisuunnitelmaa kolmella paikkakunnalla. Suunnitelma mukautettiin sopimaan paikallisesti valittuun teemaan. Seuraavassa olemme koonneet yhteen yleishuomioita, joita seuraa kommentit arvioinnista ja kurseista.

Ryhmäkoko

Eri harjoituksille varattu aika perustuu ryhmäkokoon, jossa kahden ohjaajan tiimi vetää noin 8 – 10 osanottajaa. On lähdetty siitä, että osallistujat yksin tai pienryhmissä, kurssin kokoontumisten aikana tai niiden välissä, tekevät pieniä audioproduktioita. Jos nämä tuotokset ovat suhteellisen pitkiä tai niitä on runsaasti, tarvitaan lisää aikaa siihen, että koko ryhmä kuuntelee ja kommentoi niitä.

Työtila ja laitteisto

Seminaarihuoneen lisäksi, johon mahtuu koko ryhmä, tarvitaan lisähuoneita

pienryhmätyöskentelyyn. Paikallisesta teemasta riippuu suunnitellaanko kannettavan ja / tai studioäänityksen käyttöä. (Korkeatasoista) kuuntelulaitteistoa tarvitaan, sekä Pc:tä tekstin kirjoittamiseen, tai äänitiedostojen tallentamiseen ja editointiin.

Tavallisimpien opetusvälineiden (fläppitaulut, kortit, jne.) lisäksi tarvitaan, joidenkin ehdotettujen harjoitusten yhteydessä, muuta materiaalia (ohjaajan avuksi 1-B – siirrettävä ilmoitustaulu, jota käytetään myös “piilottajana” tai tilan jakajana; moniste 11 – lattialle asetettava kolmijalka mikrofoni, ryhmässä tehtäviä äänittämisiä varten).

Lähetysvaihtoehtoja

Ennen kurssin alkamista, on tärkeää selvittää missä kurssin aikana tehdyt produktiot voidaan julkaista (esim., radiossa vai Internetissä).

Vieraiden kutsuminen haastateltaviksi tai vieriksi

Jos kurssi pidetään kahtena peräkkäisenä päivänä, on suositeltavaa, että ohjaajat etukäteen sopivat siitä, että toisen päivän aikana on monta potentiaalista vierasta saatavilla, sovittuina kellonaikoina, koska osanottajien voi olla vaikea lyhyellä varoajalla saada vieraita tulemaan.

Äänityssessiot

Kurssisuunnitelmaan sisältyy kaksi pää-äänityssessiota. Lisä-äänityksiä voidaan tehdä kurssitapaamisten välillä. Aikapaineita välttääkseen, ohjaajien on hyvä sopeuttaa äänitykset osanottajien produktion mukaan. Esimerkiksi henkilö, joka suunnittelee editoriaalia tai satiirista ohjelmaa, tarvitsee aikaa käsikirjoituksen tekemiseen (= äänitys tehdään myöhemmin). Kun taas osanottaja, jolla on editointikokemusta ja joka suunnittelee ohjelmaa, joka vaatii leikkausta, miksausta jne. (= äänitys tapahtuu aikaisemmin), tarvitsee aikaa editointiin, sekä lisäksi PC:n ja mahdollisesti teknistä apua.

On hyvä varoa tilannetta, että aloittelijat rupeavat (yksin) kuuntelemaan äänityksiään heti ne valmiiksi saatuaan. Tämä voi aiheuttaa turhautumista, ja muut osanottajat saattavat tarvita laitetta. Aloittelijoiden äänitykset on syytä kuunnella vasta koko ryhmän ollessa koolla. Kun kyseessä on pitkä äänitys (esim. 15-minuutin paneelikeskustelu) voi ohjaajan olla hyvä kuunnella sitä merkintöjä tehden – tästä voi olla apua, kun jäsenetään ryhmässä tapahtuvaa kuuntelua).

Digitaalinen editointi

Kurssi ei sisällä osiota leikkausohjelmien tekniseen opetukseen / oppimiseen – joka on

tilakohtainen, ja tavallisesti tapahtuu muissa työpajoissa. Editoivaa valmistelua leikkauksen sekä miksauksen osalta tuetaan monisteilla 15 sekä 16.

Suunnitelman sopeuttaminen paikalliseen teemaan

Paikallisesti voi olla rajallisesti mahdollisuuksia audio-äänityksiin ja -produktioihin. Silloin voidaan panostaa enemmän esimerkkien analysointiin, ja käyttää suunnitelmaan sisältyvää äänitysaikaa tutkimustyöhön, reflektointiin, ja ohjelman esittämiseen ryhmässä, sekä lisätä lukumääräisesti ääniharjoituksia ja roolileikkejä (moniste 11).

Evaluatio

Radio Orange 94.0 kehitti työarokin ohjaajia varten, jolla he voivat määritellä oma herkkyyteensä kurssin gender-kysymyksissä (katso Appendix 24). Tätä voidaan käyttää ennen kurssia, tai sen aikana, ja sen jälkeen. Liitemateriaalissakin on ohjaajille oma kaavake, joilla voivat antaa palautetta (23) ja kyselykaavakkeet osanottajille täytettäväksi kurssin alkaessa (2-A) ja sen loppuessa (22). Suosittelemme suullisen ja kirjallisen palautteen yhdistämistä. Seuraavassa esimerkki siitä, kuinka palautteen saamista kurssitapaamisten päättyessä voidaan helpottaa.

Jaetaan kahden värisiä kortteja, ja pyydetään osanottajia käyttämään yhtä väriä osoittamaan, minkä "haluavat ottaa mukaansa" ja toista kertoessaan mistä haluavat päästä eroon. Kun he ovat lopettaneet kirjoittamisensa, pyytäkää heitä ripustamaan kortit ilmoitustaululle, lukemaan ne äänen, ja, jos haluavat, kommentoimaan niitä. Värien mukaan ryhmitelty kommenttikokoelmaa voidaan valokuvata, ohjaajille muistutukseksi. (Kahden askeleen lähestymistapa – ensin kirjoitetaan, sitten esitetään ryhmälle – antaa usein monipuolisempaa palautetta kuin jos kukin kerrallaan lausuu mielipiteensä.)

Kirjallinen kysely osanottajille on *Crosstalk*'in arviointiryhmän tekemä. Sen avulla pyrittiin dokumentoimaan osanottajien alkutilannetta ja edistystä projektin päätavoitteita silmällä pitäen. Lomakkeet ovat myös ohjaajien apuvälineitä, koska ne sisältävät informaatiota osanottajien taustoista ja henkilökohtaisista toiveista, sekä kiinnostuksen kohteista.

Kolme paikallista esimerkkiä

1. Gender ja elämäntarinat (toteutettu Freudenstadt'issa, Saksa, kesäkuu 2009)

Kurssisuunnitelma toteutettiin ensiksi pilottikurssilla, jossa naisia haastateltiin heidän elämäntarinoistaan, ja siitä miten gender-roolit niihin olivat vaikuttaneet. Painopiste asetettiin haastatteluteknikoihin ja usean osallistujan paneelikeskustelun suunnitteluun. Kahden peräkkäisen päivän työpaja pidettiin Saksan maaseudulla koululomien aikana. Seurantakokous järjestettiin myöhempänä ajankohtana. Toisen päivän aikana tuotettiin useita audio-ohjelmia, myös neljän hengen paneelikeskusteluohjelma.

Osanottajien ja haasteluvieraiden ikähaitari oli leveä: henkilöt olivat 16 - 71 vuotiaita (kaikki naisia). Elämänkerrallisen teeman kannalta tämä oli etu, koska se toi siihen lisää syvyyttä, mutta ikäero oli myös haaste, koska yhteiset lähtökohdat oli määritettävä, ja sisältö piti saada kaikille mieluisaksi. Kurssisuunnitelmaa muokattiin tähän työyhteisöön sopivaksi. Alkuharjoituksissa ryhmän jäsenet tutustutettiin toisiinsa ja radiotilanteisiin niin, että haastattelut tehtiin "piilossa", ilman minkäänlaista katsekontaktia kuuntelewiin (katso ohjajan tuki 1-B). Tämä lämmittely onnistui hyvin. Äänityslaitteistoa ja sen käyttöä esiteltiin ja harjoiteltiin myöhemmin päivän aikana, jolloin myös opittiin tallentamaan äänitiedostoja. Koska painopiste ei ollut produktiotekniikassa, digitaalista editointia käsiteltiin vain ohimennen.

Varsinkin nuoret osanottajat olivat innostuneita laulujen sanoitusten analysoimisesta (monisteet 3-A, B, ja C), mutta käsittelivät sitä vain lyhyesti. Koko ryhmän kohdalla parhaita tuloksia saatiin mainonnassa esiin tulevien gender-kuvien tarkastelusta (katso ohjaajan tuki 4). Tämä toteutettiin kurssisuunnitelman mukaisesti: kahvitauon aikana kukin sai, ohjaajan päydälle levittämistä kuvista valita yhden tai useamman. Tauon jälkeen jokainen vuorollaan kiinnitti valitsemansa suurelle ilmoitustaululle valintaansa perustellen. Tulos oli huvittavaa, koska julisteet ja kuvat muodostivat yhdessä varsinaisen gender-roolien karikatyyrin. Tehtävän suorittaminen oli myös informatiivista koska osanottajien kommentit siitä, miksi heidän huomionsa oli kiinnittynyt tiettyyn kuvaan, olivat hyvin persoonallisia. Kurssin alkuvaiheessa tehtynä tämä tuki hyvin yleisteemaa näyttämällä, mitkä kuvat ryhmässä herättivät voimakkaimpia reaktioita.

Harjoitushaastattelujen suorittaminen ryhmässä ensimmäisen päivän aikana, sen jälkeen kun oli käsitelty taitoa tehdä hyviä kysymyksiä, ja studiokeskustelujen

Avainsanojen valintaa 71-vuotiaanvieraan haastattelua varten

äänittäminen vieraiden kanssa toisena päivänä, osoittautui hyväksi menettelytavaksi. Näitä valmisteltiin pienryhmissä, 'brainstorming' – istunnoissa, joissa korttien avulla valittiin avainsanoja tuomaan esiin mielikuvia siitä, miten hastattelu saattaa edetä. Yksi osanottajista tarjoutui johtamaan puhetta ryhmäkeskustelussa. Kaksi mukana ollutta koulutyttöä (iät 16 ja 18) sanoivat jälkepäin, että mielellään olisivat tehneet lisää tällaisia käytännön harjoituksia ja audioproduktioita, jos aika olisi antanut myöden. Lisätoimintona oli suunniteltu äänen kanssa työskentelyä (monisteiden 11-A ja B avulla), mikä olisi ollut hyödyllistä ja piristävää juuri tässä ryhmässä. Valitettavasti harjoituksia ei voitu tehdä, koska viereinen huone, joka tähän tarkoitukseen oli välttämätön, ei ollut käytettävissä. Koska äänen työstäminen ei ole teoreettista vaan paremminkin virkistävän käytännöllistä, tämä oli todella valitettavaa, ja ohjaajat tulivat siihen päätelmään, että seuraavan kerran, kun vastaavaa työpajaa järjestetään sen tulee ehdottomasti kuulua ohjelmaan.

Palautteessaan useat osanottajat mainitsivat saaneensa "uutta ymmärrystä kielen käytöstä", ja kiinnittävänsä "suurempaa huomiota siihen mitä sanon ja miten sen sanon", ja "tämä syvensi ymmärrystäni gender-kysymyksiin". He olivat innoissaan haastatteluidensa onnistumisesta, että olivat osanneet "kysyä oikein", ja myös siitä, että "me kaikki niin hyvin onnistuimme sisällyttämään gender-ulottuvuuden kurssin ohjelmaan".

Kolme audio-ohjelmaa (11 - 14 min kukin) tehtiin tiimityönä. Yksi oli eläkkeelle siirtyneen, amatööriteatterissa nykyisin toimivan, opettajan haastattelu hänen opinto- ja työurastaan; toinen haastattelu oli asiapitoisempi ja käsitteli paikallista kansainvälistä naisten "tarinakahvilaa", joka kokoontuu säännöllisesti. Kolmas ohjelma oli talk-show-tyyppinen paneelikeskustelu siitä, kuinka naiset työelämässä joutuvat gender-stereotyyppien eteen.

2. Gender musiikin maailmassa (toteuttaja ORANGE 94.0, Wien, Itävalta, maaliskuu 2010)

Wienissä pidetyssä radiotyöpajassa keskeisenä teemana oli 'Gender ja musiikki'. Työpajan päätavoitteisiin kuului osanottajien kannustaminen aktiiviseen osallistumiseen "musiikkimaailman" eri sektoreiden toimintaan (mukaan lukien musiikkijournalismi, bändissa toimiminen, ääniteknikoksi ja DJ:ksi ryhtyminen, jne.), mieluummin kuin että jättäytyisivät pelkiksi passiivisiksi kuluttajiksi/faneiksi.

Työpajassa haluttiin, paitsi antaa teknisiä ja journalistisia taitoja, saada osanottajat jakamaan toisilleen kokemuksiaan ja tietämystään.

Pedagoginen lähestymistapamme perustui “positiivisten” mielikuvien esille tuomiseen, jotta huomio kiinnittyisi “väärän esitystavan” sijaan siihen mitä voidaan tehdä – tai on jo tehty – sen laajan vaihtoehtojen kirjon piirissä, jolla yksilö voi ilmaista omaa gender-kokemustaan. Siksi käytimme feminististä itse-representaatioita – mistä löytyy esimerkkejä levynkansista ja myös sanoituksista.

Työpaja käsitti kaksi päivää, kumpanakin kurssiin käytettiin kuusi tuntia. Kahden tunnin seurantakokous pidettiin jälkepäin, ja silloin oli mahdollisuus ohjelmien lähetykseen. Työpaja sijoittui yhdelle viikolle – kokoontumiset olivat maanantaina ja torstaina. Tämä osoittautui käytännölliseksi, koska ensimmäisen päivän lopulla osanottajat jo toivat esiin toivomuksia ja ideoita radio-ohjelmasta, jonka halusivat tuottaa toisen työpajan aikana.

Osanottajat tulivat kaikki wieniläisestä *SchülerInnenschule*'sta, joka on vaihtoehtoinen (demokraattinen) yksityinen tyttökoulu, jonka oppilaat, opettajat ja oppilaiden vanhemmat yhteisesti päättävät lukujärjestyksestä, ja muuhun siihen liittyvästä. Työpajaan osallistui 12 tyttöä (8 -17-vuotiaita) ja 2 opettajaa (41- ja 45-vuotiaita). Kumpikin opettaja oli mieluummin osallistuja kuin opettaja – he eivät täysin aina onnistuneet siinä, mutta yrittivät parhaansa. Esimerkiksi toisena päivänä toinen heistä ehdotti aihetta radio-ohjelmaan. Vaikka tytöt aluksi vastustivat opettajan ehdotusta, lopulta kuitenkin jokainen heistä toi siihen oman panoksensa. Tämä osoittaa hyvin kuinka vahva vaikutus aikuisilla - varsinkin opettajilla - voi lapsiin ja teini-ikäisiin olla työpajatilanteessa. Koska ryhmä oli suuri, ja myös ikäerojen takia, oli joskus hankala saada osanottajien huomio kiinnitettyä muuhun kuin tekniseen sisältöön. Saimme hämmästyseksemme huomata ettei tytöillä ollut minkäänlaista pelkoa tarttua audio-tekniisiin asioihin. Päinvastoin: useimmat heistä olivat hyvin innostuneita päästessään käsiksi mikseri-pöytään ja äänityslaitteisiin.

Gender-kysymystä, työpajan pääteemaa, käsiteltiin pääasiassa sanoitusharjoituksilla (3 A-C) ja CD-kansiharjoituksilla (8). Iskelmäyriikan harjoitus johti mielenkiintoiseen ja eloisaan keskusteluun ikäpolvista ja genderistä, gender-stereotyyppioista, ja niiden ajallisuudesta ja mahdollisesta muuttumisesta. CD kansien esittely oli yhdistetty haastatteluharjoitukseen joka sujui myös melko hyvin. Tytöt haastattelivat toinen toisiaan siitä, miksi olivat valinneet tietyn kannen. Tätä tehdessään he joutuivat

selostamaan kannessa olevan feministisen artistin kuvaa, mikä sai aikaan hämminkiä ja ärtymystä, sekä selvästi herätti lisääjatuksia gender-ilmaisujen moninaisuuteen liittyen. Yleisesti ottaen, yritimme mahdollisimman paljon yhdistää gender-aiheen käsittelyä teknisiin harjoituksiin.

Useimmat tytöistä olivat työpajan ensimmäisenä päivänä hyvin spontaaneja ja luovia (esim. tekivät kuorossa välinäytöksiä ja rentoja juontoja). Toisena päivänä tunnelma osin muuttui jännityksen ja perfektionismin ottaessa heistä otetta. Osanottajat tuottivat noin 28 minuutin radio-ohjelman "livenä" aiheesta "Vaihtoehtoiset koulut". Radio-ohjelma sisälsi kontribuution tytöille suunnatulle sarjakuva-animaatioprojektille, katuhaastattelun, studiokeskustelut aiheista vaihtoehtoiset koulut sekä sanoitukset. Radio-ohjelma tehtiin live-ohjelman tapaan, mutta sitä ei lähetetty välittömästi. Kun yhdessä kuuntelimme radio-ohjelmaa, tytöt ja opettajat (kuten myös ohjaajat) olivat ihastuksissaan siitä, mitä olivat pystyneet saamaan aikaan vain kahdessa päivässä.

3. Gender ja mainstream- media (toteutus Lodz, Puola, huhtikuu 2010)

Crosstalk- kurssi Lodz'issa, Puolassa, tehtiin yhteistyönä, johon osallistuivat naisten opintokeskus, Women's Studies Centre, ja Lodz'in yliopisto (Department of Transatlantic and Media Studies). Se käytti hyväkseen kahden pilottikurssin kokemuksia, joista toinen oli ollut Saksassa, Freudenstadt'issa, ja toinen Itävallassa, Wienissä.

Freudenstadt'in kurssi fokusoiki ikäpolvien väliseen kokemusten vaihtoon ja liittyi sosialisiiin ja kulttuurellisiin taustoihin, Wienin kurssi puolestaan genderiin ja musiikkiin. Lodz'in kurssi otti päätavoitteekseen gender-representaatioon Puolan mainstream-mediassa tarkoituksena kiinnittää huomio gender-roolien muodostumisen taustalla oleviin mekanismeihin. Myös Freudenstadtissa ja Wienissä käsiteltyjä teemoja sivuttiin.

Osanottajia rekrytoitiin seuraavien instituutioiden opiskelijoista: University of Lodz, Lodz Technical University, Student Radio Station "ZAK", International Women's Foundation Lodz, sekä nk. kolmannen iän yliopistosta, University of the Third Age. 11 henkilöä rekisteröityi kirjallisesti mutta lopuksi osanottajia oli vain 9: 7 naista ja 2 miestä, iältään 25 - 50, useimmilla oli akateeminen tausta.

Kurssilla oli viisi keskeistä teemaa:

1) Gender-tutkimuksen perusproblematiikka ja keskeiset ajatukset, kun gender ymmärretään teoreettisesti sosiaalisena konstruktiona.

2) *Miten gender representoidaan valtavirtaradion keskusteluohjelmissa.*

Tarkastelukohteina: keitä ovat ohjelmaa vetävät journalistit, panelistit ja kutsutut vieraat, minkälaisia aiheita käsitellään, ja *keitä ovat tuottajat*.

3) *Miten gender representoidaan lehdistössä, radiossa ja TV:ssä, mainoksissa.*

Fokusointi mainosten esittämiin gender-rooleihin, ja siihen missä määrin kaupallisen myynninedistämisen kuvastossa käytetään negatiivisia naiseen liittyviä stereotyyppioita.

4) *Miten gender representoidaan Puolan pop-musiikissa. Tarkastelun kohteina: artistit, keitä he ovat, ja laulujen sanoitusten aiheet.*

5) Kokemuksen saaminen radiotyön perusteista: haastattelu, kuuntelu ja muistiinpanojen tekeminen, mikrofonin käyttö.

Pääpaino oli siis sen ymmärtämisessä, kuinka gender-mielikuvat vaikuttavat julkiseen viestintään, ei niinkään mediaproduktion teknisessä puolessa (kuten editointi). Joka tapauksessa, käytännön istunnot, joissa tehtiin haastatteluja (katso Appendix 1-B ja 9-A, B, C), ja esim. pop-musiikin sanoitusten (Appendix 3), sekä mainonnan stereotyyppien (Appendix 4) tai mainstream-lehdistön ja keskusteluohjelmien analyysit saivat hyvän vastaanoton ja johtivat vilkkaaseen ajatustenvaihtoon gender-kysymysten ympärillä. Lodz'issa analysoitiin myös puolalaisten mainstream - sanomalehtien/aikakauslehtien tuotantoa ja sisältöä: kuka julkaisee ja editoi niitä, minkälaista nais- ja mieskuvaa ne esittävät, ja miten?

Keskustelun tasoa ja kriittisen ajattelun edistämiseksi perehdyttiin osanottajat ensin gender-tutkimuksen teoriaan, joka sisälsi yhteenvedon feministisen diskurssin pääkohdista. Sukupuolitutkimukseen korkeakoulutasolla perehtyneille opiskelijoille teoria oli ennestään tuttu; muille se oli tiivis sisältöpakkaus. Ettei syntyisi ylikuormitusta, oli etukäteen tarkkaan mietitty, miten ohjaajien luennot ja osanottajien vuorovaikutus rytmitetään toisiinsa, ja siinä onnistuttiinkin hyvin. Tätä edisti osanottajien erinomainen keskinäinen vuorovaikutus, ja ryhmässä vallitseva avoin keskusteluilmapiiri.

Osanottajien antama palaute osoitti, että kurssi sai aikaan uudenlaista tietoisuutta arkipäivän mekanismeista, joiden kautta gender-roolit määräytyvät ja monistuvat. Joitakin kommentteja: "Varmaa on, että sain silmäni auki median nais-stereotyyppioihin." "Kaikkein kiinnostavinta oli, kun analysoimme videoleikkeitä, sanoituksia ja mainoksia." "Mahtavaa keskustelua mainosten naiskuvista – optimistisia päätelmiä."

Suotuisaa oli, että kurssi sai käyttää Lodz'in yliopiston multi-mediahuonetta, koska tämä antoi tilaisuuden monenlaiseen esittelyyn, ilman teknisiä ja logistisia

lisäongelmia. Kurssiaika oli kuitenkin liian lyhyt siihen nähden kuinka motivoituneita osanottajat olivat harjoituksia suorittaessaan, mikä usein vaati enemmän aikaa, kuin oli suunniteltu. Kun käsitellään niin laajaa aihetta kuten gender-kysymyksiä, on vaikea suunnitteluvaiheessa tietää mitä pitäisi vähentää tai jättää kokonaan pois. Kuitenkin toivomme että kollegat, jotka muualla suunnittelevat tällaista kurssia, hyötyvät suosituksistamme jättää ylenpalttisesti aikaa toiminnalle, sen herättämille reflektioille, ja ryhmässä tapahtuvalle ajatuksenvaihdolle.

Appendix

Katsaus liitemateriaaliin

Työpajan valmistelun tueksi alla olevassa luettelossa on ristikkäisiä viittauksia kurssisuunnitelmassa oleviin kohtiin, jotka on kaavioon merkitty ** ynnä numerolla, ja jotka sisältyvät käsikirjan (CD) Appendixiin, jossa sama numero löytyy tiedostonimestä. Lähteet on merkitty *pienin kursivikirjaimin*.

Johdanto

- ** 1-A   Ensimmäinen äänitysharjoitus (ohjaajan tuki, 1 sivu)
Radio Orange 94.0
- ** 1-B   'Piilossa' haastattelu (ohjaajan tuki, 2 sivua)
Free Radio Freudenstadt

Input ohjaajalle / arviointi

- ** 2-A   Ensimmäinen kyselykaavake osanottajille (ohjaajan arviointituki, 2 sivua)
Crosstalk'in arviointitiimi
- ** 2-B   Ryhmäsäännöistä sopiminen (ohjaajan tuki, 1 sivu)
Radio Orange 94.0

Suosittujen musiikkikappaleiden sanoitukset puhtaaksi kirjoitettuna (paikallisesti valmisteltavia audio-esimerkkejä)

- ** 3-A   Sanoitus "Just a Girl" (moniste, 1 sivu)
Free Radio Freudenstadt
- ** 3-B   Sanoitus "I'm a slave for you" (moniste, 1 sivu)
Free Radio Freudenstadt
- ** 3-C   Sanoitus "Seid gegrüsst" (moniste – saksankielinen alkuteksti ja englanninkielinen käännös)
Radio Orange 94.0

Teeman erittely

- ** 4   Kuvien tekeminen läpinäkyvämmiksi (ohjaajan tuki, 1 sivu)
Free Radio Freudenstadt ja University of Lodz
- ** 5   Haastattelujen kuunteleminen (moniste, 1 sivu)
Free Radio Freudenstadt

- ** 6**   **Melu ja gender (ohjaajan tuki, 1 sivu)**
Radio Orange 94.0
- ** 7**   **Haastattelu gender- rooleista (ohjaajan tuki, 1 sivu)**
Radio Orange 94.0
- ** 8**   **CD-kansiharjoitus (ohjaajan tuki, 1 sivu)**
Radio Orange 94.0

Haastattelemisesta

- ** 9-A**   **Haastattelu – Kysymisen taito (moniste, 3 sivua)**
EU project Inter-Audio
- ** 9-B**   **Haastattelu – Checkauslista (moniste, 5 sivua)**
EU project Inter-Audio
- ** 9-C**   **Radiokeskustelun / Paneelikeskustelun valmisteleminen (monistet, 2 sivua)**
Free Radio Freudenstadt
- ** 9-D**   **Katuhaastattelun työvaiheet (moniste, 2 sivua)**
Free Radio Freudenstadt

Puheharjoituksia

- ** 11-A**   **Miksi sanoa mitään? (moniste, 1 sivu)**
Free Radio Freudenstadt
- ** 11-B**   **Parkkeerattu auto (moniste, 1 sivu)**
Free Radio Freudenstadt, sovitettu Jürgen Beckerin radiokuunnelmasta „Houses“.

Ryhmäprosessi

- ** 12**   **Ryhmäsääntöjä tarkastellaan uudestaan (ohjaajan tuki, 1 sivu)**
Radio Orange 94.0

Radio-ohjelman valmisteleminen

- ** 13**   **Mahdollisia radio-ohjelman peruspalikoita (ohjaajan tuki, 1 sivu)**
Radio Orange 94.0
- ** 14**   **Leikitään radio-ohjelmaa ikään kuin se olisi oikea livetilanne (ohjaajan tuki, 1 sivu)**
Radio Orange 94.0

Miten audio-editointi tehdään

- ** 15**   **Digitaalinen editointi: Miksi ja kuinka (moniste, 1 sivu)**
Free Radio Freudenstadt
- ** 16**   **Kaavio editoinnin suunnitteluun (moniste, 1 sivu)**
Free Radio Freudenstadt

Teknistä taustaa

- ** 17**   Mikrofoneista (moniste, 5 sivua)
mediamanual.at

Lähdemateriaali

- ** 18**   Sukupuoli- ja gender-käsitteiden teoreettiset perusteet (*ohjaajan tuki* , 3 sivua)
Lodzin Yliopisto

Osallistujien palaute

- ** 22**   Osallistujien loppukyselylomake Final questionnaire for participants (arviointituki, 1 sivu)
Crosstalk arviointitiimi

Työryhmän reflektioita

- ** 23**   Kyselylomake ohjaajille (arviointituki, 2 sivua)
Crosstalk evaluation team
- ** 24**   Ohjaajien itsearviointi (arviointituki, 2 sivua)
Radio Orange 94.0

Graafinen apu

- ** 25**   Juliste: Seksismi radiossa (Vain saksaksi)
Radio Orange 94.0